

Warszawa, 04/01/2008r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Janusz KOCHANOWSKI

RPO-577511-I/08/MK

00-090 Warszawa Tel. cenlr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Pan

Donald Tusk

Prezes Rady Ministrów RP

Al. Ujazdowskie 1/3
00-583 Warszawa

Wielce Szanowny Panie Premierze

Konwencja o ochronie praw człowieka i godności istoty ludzkiej wobec zastosowań biologii i medycyny: Konwencja o prawach człowieka i biomedycynie, zwana Europejską Konwencją Bioetyczną (dalej: Konwencja), ogłoszona przez Radę Europy w dniu 4 kwietnia 1997 r., jest najważniejszym dokumentem w Europie mającym na celu zapewnienie właściwej ochrony praw człowieka i godności istoty ludzkiej w dobie dynamicznie rozwijających się zastosowań biologii i medycyny. W związku z towarzyszącymi temu postępowi możliwymi zagrożeniami, istotne jest podniesienie określonych zasad i norm etycznych do rangi zobowiązania prawnego. Ratyfikacja Konwencji oznacza bowiem włączenie jej postanowień do wewnętrznego porządku prawnego jej sygnatariusza. Warto przy tym zauważyć, że przyjęta w Konwencji metodologia zakłada stopniowe rozwijanie ogólnych wskazań normatywnych - poszczególnych regulacji bioetycznych, poprzez uzupełnianie treści Konwencji przez protokoły dodatkowe. Rada Europy ogłosiła dotychczas trzy protokoły, dotyczące: zakazu klonowania istot ludzkich, transplantacji organów i tkanek ludzkich oraz badań naukowych na człowieku, których przyjęcie musi poprzedzić ratyfikacja Konwencji.

Rzeczpospolita Polska nie ratyfikowała dotychczas żadnego z wymienionych dokumentów, choć Konwencja i protokół dodatkowy dotyczący zakazu klonowania istot ludzkich zostały podpisane w dniu 7 maja 1999 r. Uwzględniając fakt, iż zagadnienia bioetyczne zyskują współcześnie coraz większe znaczenie oraz stanowią temat debaty publicznej, niezbędne jest przyjęcie odpowiednich regulacji prawnych w tym zakresie, wzmacniających ochronę prawną człowieka. Stosowane już w praktyce osiągnięcia

biologii i medycyny, o znaczących implikacjach natury etycznej, społecznej czy ekonomicznej, oraz postępujący rozwój w tym zakresie wymaga podjęcia przez państwo stosownych działań - uzupełnienia braków legislacyjnych czy zmian w systemie prawnym.

Na poziomie ustawodawstwa krajowego powinna nastąpić konkretyzacja podstawowych zasad Konwencji, do których należy zaliczyć: nakaz ochrony godności i tożsamości każdej osoby ludzkiej oraz poszanowania jej integralności (art. 1), prymat interesu i dobra jednostki nad wyłącznym interesem społeczeństwa lub nauki (art. 2), sprawiedliwy dostęp do opieki zdrowotnej o właściwej jakości (art. 3). Przyjęte klauzule generalne podkreślają znaczenie godności każdej osoby ludzkiej; pierwszoplanowe umieszczenie regulacji dotyczących ochrony autonomii pacjenta również służy temu celowi.

Z tych regulacji Konwencja wyprowadza dalej normy dotyczące niezwykle wrażliwej materii dopuszczalnego zakresu badań i eksperymentów medycznych. Konwencja chroni zwłaszcza przed zagrożeniami związanymi z badaniami nad genomem ludzkim, a przede wszystkim przed zagrożeniami związanymi z komercjalizacją wyników tych badań oraz manipulacjami genetycznymi.

Szczególne uwagę opinii publicznej przykuwają ostatnio zagadnienia związane z prokreacją wspomaganą medycznie. W kontekście toczonej obecnie publicznej dyskusji wskazać zwłaszcza należy na art. 18 Konwencji, regulujący zagadnienie przeprowadzania badań na embrionach *in vitro*. Zgodnie z jego treścią, jeżeli prawo zezwala na przeprowadzanie takich badań, powinno ono zapewnić odpowiednią ochronę tym embrionom. Ponadto, art. 18 statuuje zakaz tworzenia embrionów ludzkich dla celów naukowych. Zasady te powinny zostać inkorporowane do polskiego porządku prawnego. Brak uregulowań w tym względzie może skutkować takimi praktykami, jak niszczenie nadliczbowych ludzkich embrionów uzyskanych metodą *in vitro*, czy też wykorzystywanie ich dla potrzeb eksperymentów medycznych. Te i inne niebezpieczeństwa wskazywane są m.in. w licznych publikacjach prasowych.

Dlatego też, mając na względzie istotne znaczenie zasad i norm określonych w *Europejskiej Konwencji Bioetycznej* dla ochrony podstawowych praw i wolności człowieka w dziedzinie zastosowań biologii i medycyny, a przede wszystkim ochrony godności istoty ludzkiej przed zagrożeniami wynikającymi z dynamicznego rozwoju biotechnologii, na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. *o Rzeczniku Praw Obywatelskich* (Dz. U. z 2001 r. nr 14 poz. 147 ze zm.), zwracam się do Pana Premiera z uprzejmą prośbą o podjęcie niezbędnych działań w celu ratyfikacji Konwencji oraz przyjęcia innych niezbędnych narzędzi (środków) gwarantujących poszanowanie fundamentalnych wartości. Ponadto, pozwolę sobie również zasugerować

podjęcie przez Pana Premiera zadania promowania towarzyszącej tym działaniom dyskusji publicznej na temat problemów wynikających z zastosowania biologii i medycyny, a także możliwych rozwiązań tych problemów oraz o rozważenie możliwości powołania postulowanej Krajowej Rady Bioetycznej, która stale monitorowałaby sytuację w tym tak wrażliwym etycznie i społecznie obszarze.

Będę wdzięczny Panu Premierowi za poinformowanie mnie o zajętych w tej sprawie stanowisku.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że wystąpienie w niniejszej sprawie skierowałem także do Marszałka Sejmu RP, Pana Bronisława Komorowskiego.

Łączę wyrazy szacunku

/-/ Janusz Kochanowski